

CDX

Zaman çizgisi

Minimal çizgi, snapshot tarihini ve durum kodunu birlikte okutur.

1

Canlı arşiv

2

2018

1 Ocak 2018

3

200

text/html

Availability API üzerinden erişilebilir
snapshot bulundu.

4

Arşivde aç

2020

1 Ocak 2020

200

text/html

Availability API üzerinden erişilebilir
snapshot bulundu.

Arşivde aç

2022

1 Ocak 2022

200

text/html

Availability API üzerinden erişilebilir
snapshot bulundu.

Arşivde aç

2024

1 Ocak 2024

200

text/html

Availability API üzerinden erişilebilir
snapshot bulundu.

Arşivde aç

2026

1 Ocak 2026

200

text/html

Availability API üzerinden erişilebilir
snapshot bulundu.

Arşivde aç

Web Arşiv Masası ile bir sayfanın geçmişini okumak

Bir adresin Wayback Machine'deki eski kopyalarını tarih sırasıyla getiriyorum. İki kopyayı yan yana koyup rapora temkinli bir not yazıyorum.

1 Bu masa ne işe yarar

Bir sayfa silinir ya da sessizce değişir. Elimde tek bir ekran görüntüsü kalırsa neyin ne zaman değiştiğini söyleyemem. Bu masayı, açık web arşivindeki kopyaları tarih sırasıyla görmek ve iki kopyayı karşılaştırmak için yaptım.

Masa yalnızca açık arşivi okur. Hedef siteye girmez, sayfayı kendisi kaydetmez. Arşivde ne varsa onu gösterir, olmayanı tahmin etmez.

1. Hedef	2. Zaman çizgisi	3. Karşılaştırma	4. Kanıt kartı
Bir alan adı ya da tam sayfa adresi.	Arşivdeki kopyaların tarihi ve durum kodu.	Seçtiğin iki kopya arasındaki fark.	Gözlemi, yorumu ve belirsizliği ayrı yazan metin.

Birkaç kelime

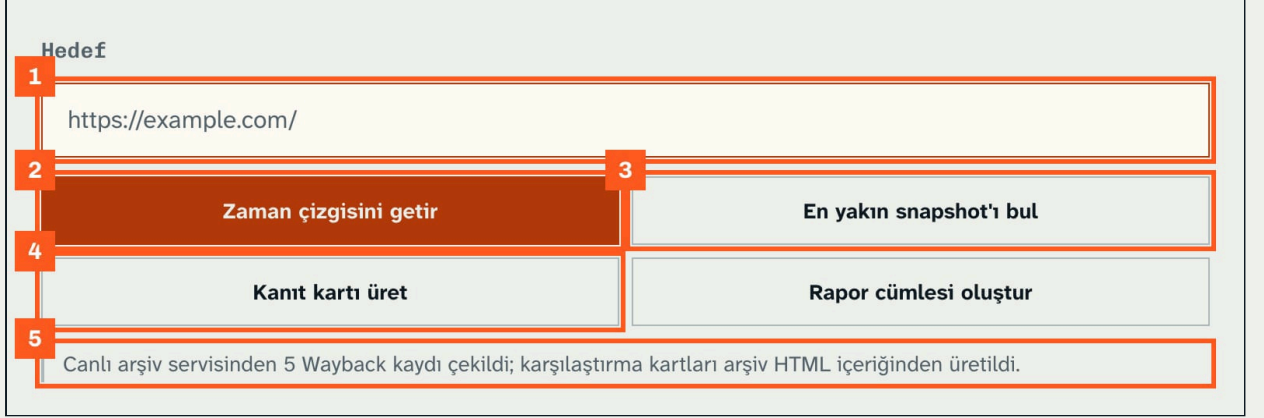
Wayback Machine	Internet Archive'ın web arşivi. Sayfaların eski kopyalarını saklar.
Snapshot	Arşivin bir sayfayı belli bir anda kaydettiği kopya. Masada bu adla geçer.
CDX	Wayback'in kopya listesini veren servisi. Her satırda tarih, durum kodu ve içerik özeti olur.
Digest	Kopyanın içeriğinden hesaplanan kısa özet. İki kopyanın özeti farklıysa içerik de farklı olabilir.
Durum kodu	Sunucunun cevabı. 200 sayfa açıldı, 301 başka adrese gönderildi, 404 bulunamadı demektir.

2 Başlamadan önce

Gerekenler	Bir alan adı ya da adres, örneğin example.com/about
Hesap	Gerekmez. Ücret ya da deneme sınırı yok.
Adres nereye gider	Yazdığın adres CSINT'in arşiv servisine gider. Bu servis Wayback Machine'e sorar ve cevabı getirir. Servise ulaşamazsa tarayıcın Wayback'e doğrudan sorar.
Ne saklanır	Masa aramanı bir hesaba ya da listeye kaydetmez. Servis aynı sorgunun cevabını kısa süre önbellekte tutar.

Sayfa açılınca masa örnek olarak example.com için zaman çizgisini kendiliğinden getirir. Bu el kitabındaki görüntüler o örnekten alındı. Kendi hedefini yazdığında aynı düğmeleri yeniden kullan.

3 Zaman çizgisini getirmek

Arşiv okuma alanı. Turuncu numaralar aşağıdaki adımlara karşılık gelir.

1 Hedefi yaz

Alan adı ya da tam adres yaz. Başına https yazmasan da olur.

2 Zaman çizgisini getir

Arşivdeki kopyaların listesini ister. Birkaç saniye sürer, Wayback yoğunsa yarım dakikayı bulabilir.

3 En yakın snapshot'ı bul

Bugüne en yakın açılabilen kopyayı bulur ve listeye ekler.

4 Kanıt kartı üret

Seçili iki kopyanın arşivdeki HTML içeriğini karşılaştırır. Fark kartlarını ve kanıt kartını yeniler.

5 Durum notunu oku

Her işlemten sonra ne olduğunu burada yazar. Arşive ulaşamadıysa bunu da açıkça söyler.

Dördüncü düğme olan **Rapor cümlesi oluştur** yeni bir sorgu başlatmaz. Sadece cümlelin hazır olduğunu not eder. Cümleyi sayfanın altındaki Rapor dili bölümünden kopyalarsın.

4 Kopyaları okumak

CDX			
Zaman çizgisi			
Minimal çizgi, snapshot tarihini ve durum kodunu birlikte okutur.			
2018 1 Ocak 2018	200	text/html	Availability API üzerinden erişilebilir snapshot bulundu.
2020 1 Ocak 2020	200	text/html	Availability API üzerinden erişilebilir snapshot bulundu.
2022 1 Ocak 2022	200	text/html	Availability API üzerinden erişilebilir snapshot bulundu.
2024 1 Ocak 2024	200	text/html	Availability API üzerinden erişilebilir snapshot bulundu.
2026 1 Ocak 2026	200	text/html	Availability API üzerinden erişilebilir snapshot bulundu.

Zaman çizgisi. Her satır arşivdeki bir kopya.

1 Veri etiketi

Verinin nereden geldiğini söyler. Değer Canlı arşiv, Canlı Wayback, Canlı Availability, Yakın snapshot ya da Sınırlı yanıt.

2 Yıl ve tarih

Arşivin sayfayı kaydettiği gün. Sayfanın yayımlandığı gün değildir.

3 Durum kodu ve içerik türü

200 dışındaki kodlar ayrı renkle görünür. 301 ya da 404 gördüysen o kopyada sayfanın kendisi olmayabilir.

4 Arşivde aç

Kopyayı Wayback'te yeni sekmede açar. Karta bir şey yazmadan önce kopyaya kendi gözünle bak.

Liste uzunsa çizgide arşivden gelen beş kopya görünür. Bütün kopyalar karşılaştırma bölümündeki seçim kutularında durur.

Çizginin üstündeki **Arşiv metrikleri** ilk ve son kopyanın tarihini, kopya sayısını, 200 dönen kopya sayısını, farklı digest sayısını ve en çok kopyanın olduğu yılı gösterir. Farklı digest sayısı bir işarettir, kanıt değildir.

Sabit Son kontrol tarihi kaldırıldı. Sorguyu ne zaman yaptığını kendi notuna yaz. Canlı arşiv yanıtı gelmeden görünen hazır veriler örnek olarak etiketlenir.

5 İki kopyayı karşılaştırmak

Diff

Snapshot karşılaştırma

Kırmızı/yeşil hüküm yerine nötr değişim türleri kullanılır.

1 Eski snapshot

1 Ocak 2018, 200

2 Yeni snapshot

1 Ocak 2026, 200

3

Bu karşılaştırmada fark kaydı dönmedi. Bu, içeriğin değişmediğini kanıtlamaz.

Canlı example.com sorgusu. İki kopya seçili, ama karşılaştırma fark kaydı döndürmedi. Örnek fark kartları gösterilmiyor.

1 Eski kopyayı seç

Karşılaştırmamanın başlangıcı olacak tarih.

2 Yeni kopyayı seç

Seçimi değiştirince kartlar tarih ve durum bilgisine göre yeniden yazılır. HTML farkı için Kanıt kartı üret düğmesine yeniden bas.

3 Sonucu oku

Bu sorguda fark kaydı dönmediği yazıyor. Fark gelirse her kartta Önce, Sonra ve kısa bir not görünür. Boş sonuç, sayfanın değişmediğini kanıtlamaz.

Değişim türü eklenen, çıkan ya da değişen diye yazılır. Kırmızı ya da yeşil bir hüküm verilmez, çünkü bir farkın iyi mi kötü mü olduğunu arşiv söyleyemez.

Karşılaştırmamanın üstündeki **Değişim sinyalleri** bölümü her sinyali Gözlem, Olası yorum ve Belirsizlik diye üçe ayırır. Canlı karşılaştırma sinyal döndürmezse örnek kartlar gösterilmez. Bunun yerine sinyal dönmediği açıkça yazılır.

Arşivin HTML içeriği okunamazsa kartlarda Arşiv HTML karşılaştırması gerekir yazar. Bu bir sonuç değil, eksik veridir. Wayback yoğun olduğunda sık görülür. Birkaç dakika sonra Kanıt kartı üret düğmesiyle yeniden dene.

6 Kanıt kartı ve rapor dili

Archive signal

Kanıt kartı üretici

Çıktı, rapora doğrudan taşınmadan önce ikinci kaynakla desteklenmelidir.

1 Kartı kopyala

2

[ARCHIVE SIGNAL]

Hedef:
example.com/

Kaynak:
Internet Archive / Wayback Machine

Arşiv kopyaları:
1 Ocak 2018 ve 1 Ocak 2026

Gözlem:
1 Ocak 2018: HTTP 200 arşiv kopyası; 1 Ocak 2026: HTTP 200 arşiv kopyası.

Yorum:
Bu kayıtlar sayfa içeriğinde veya adresinde değişim gösterebilir. Tek başına kesin sonuç vermez.

Kanıt kartı. Seçili iki kopyaya göre yazılır.

1

Kartı kopyala

Metnin tamamını panoya alır. Kendi notuna ya da raporuna yapıştırırsın.

2

Kartın bölümleri

Hedef, Kaynak, Arşiv kopyaları, Gözlem, Yorum, Belirsizlik, Başka bir açıklama ve Rapor dili. Kart, sayfanın dilinde çıkar.

Sayfanın altındaki **Rapor dili** bölümünde dört hazır cümle var. Bunlar yazım kalıbıdır. **Rapor cümlesi kopyala** düğmesi ise seçtiğin iki kopyanın tarihleriyle yazılmış tek bir cümleyi kopyalar.

7 Arşiv neyi söylemez

Okunabilir işaretler

İçerik değişimi, eski bir kurum duyurusu, kaldırılmış bir sayfa, eski iletişim bilgisi, marka ya da sahiplik dilindeki değişim, sayfa yapısındaki değişim.

Tek başına kesin değil

- ✗ Arşivde olmaması, sayfanın hiç olmadığı anlamına gelmez.
- ✗ Eksik kopya, bir şeyin gizlendiğini göstermez.
- ✗ Silinen sayfa kötü niyet kanıtı değildir.
- ✗ Eski içerik bugünün gerçeği sayılmaz.

- ✗ Arşiv her sayfayı, her resmi ve her scripti saklamaz.
- ✗ Masa sayfanın sahibini, niyetini ya da bugünkü halini söylemez.
- ✗ Kopya tarihi arşivin kayıt tarihidir. Yayın tarihini başka bir kaynaktan bul.

Rapora bir şey yazmadan önce ikinci bir kaynak bul. Kanıt kartının son cümlesi de bunu söyler.